

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

31 maart 2009

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heren Rudi Daems, Erik Matthijs, Bart Martens, Patrick Lachaert,
Jan Peumans en Dirk De Cock –**

betreffende de export van illegale afvalstromen naar ontwikkelingslanden

VERSLAG

**namens de Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en
Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door de heer Karlos Callens**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Patrick Lachaert.

Vaste leden:

de heren Pieter Huybrechts, Leo Pieters, Stefaan Sintobin, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Frans Wymeersch;

de heer Lode Ceysens, de dames Tinne Rombouts, Joke Schauvliege, de heer Jan Verfaillie;

de heren Karlos Callens, Patrick De Klerck, Patrick Lachaert;

de heren Jos Bex, Bart Martens, André Van Nieuwkerke.

Plaatsvervangers:

mevrouw Agnes Bruyninckx, de heren Felix Strackx, Wim Van Dijk, mevrouw Gerda Van Steenberge, N.;

de heren Jos De Meyer, Erik Matthijs, Frans Peeters, Johan Sauwens;

de dames Stern Demeulenaere, Hilde Eeckhout, Dominique Guns;

de heren Ludo Sannen, Joris Vandenbroucke, Jo Vermeulen.

Toegevoegde leden:

de heer Rudi Daems;

de heer Jan Peumans.

Zie:

2176 (2008-2009)

– Nr. 1: Voorstel van resolutie

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed besprak op 19 maart 2009 het voorstel van resolutie van de heren Rudi Daems, Erik Matthijs, Bart Martens, Patrick Lachaert, Jan Peumans en Dirk De Cock betreffende de export van illegale afvalstromen naar ontwikkelingslanden (*Parl. St. VI. Parl. 2008-08, nr. 2176/1*).

Dit voorstel van resolutie vloeit voort uit twee eerdere voorstellen, met name het voorstel van resolutie van de heren Rudi Daems en Jos Stassen, de dames Mieke Vogels en Vera Dua en de heer Jef Tavernier over de export van illegale afvalstromen naar ontwikkelingslanden (*Parl. St. VI. Parl. 2008-09, nr. 2097/1*) en het voorstel van resolutie van de heren Erik Matthijs, Bart Martens en Patrick Lachaert betreffende de export van illegale afvalstromen naar ontwikkelingslanden (*Parl. St. VI. Parl. 2008-09, nr. 2099/1*).

Deze twee voorstellen werden ingetrokken ten voordele van het gezamenlijke voorstel van de heren Rudi Daems, Erik Matthijs, Bart Martens, Patrick Lachaert, Jan Peumans en Dirk De Cock.

Op 18 februari 2009 hield de heer Rudi Daems in de commissie reeds een interpellatie over de rol van Vlaamse zeehavens in de export van afvalstromen naar ontwikkelingslanden en werd door de heer John Vrancken een vraag om uitleg gesteld over het illegaal transport van afvalproducten naar de derde wereld (*Hand. VI. Parl. 2008-09, C133*).

1. Toelichting

De heren Rudi Daems en Erik Matthijs geven toelichting bij het voorstel van resolutie.

De heer *Rudi Daems* verwijst naar de eerdere voorstellen van resolutie van Groen! en van de meerderheidsfracties over de illegale afvalstromen naar de ontwikkelingslanden. Inhoudelijk waren de verschillen niet zo groot, zodat een consensus kon worden bereikt over een gezamenlijk voorstel van resolutie.

Over de aanbeveling in het voorstel van Groen! inzake het verhogen van de producentenaansprakelijkheid voor inzameling en verwerking van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA) en de afschaffing van de Recupel-bijdrage werd geen overeenstemming bereikt. Die beleidsaanbeveling is dus niet in het consensusvoorstel opgenomen. Uiteindelijk overstijgt het debat inzake producentenverantwoordelijkheid en Recupel ook het concrete dossier van de trafieken naar ontwikkelingslanden.

1.1. Voorgeschiedenis van het voorstel van resolutie

De heer Daems herinnert eraan dat na een aantal incidenten in ontwikkelingslanden met toxisch afval in 1989 de Conventie van Basel werd gesloten. Die Conventie is intussen door meer dan 170 landen wereldwijd onderschreven en lag op termijn ook mee aan de basis van de EVOA-verordening of de Europese verordening over de overbrenging van afvalstoffen (1013/2006/EG). De uitvoer van gevaarlijke afvalstoffen naar niet OESO-landen wordt door deze verordening verboden. Voor niet-gevaarlijke afvalstoffen bepaalt een bijkomende EU-verordening (1418/2007/EG) dat zowel in het land van vertrek als in het land van bestemming een goedkeuringsprocedure moet worden gevolgd.

De heer Daems heeft in West-Afrika zelf kunnen vaststellen dat een dergelijke procedure in het Vlaamse Gewest noch in Afrika wordt gerespecteerd. Het lid heeft, met hulp van onder meer journalisten, getracht één stroom in kaart te brengen, met name die van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), gaande van grote witte toestellen zoals koelkasten en dergelijke, tot televisietoestellen en gsm's. Die stroom werd gekozen omdat de apparatuur componenten bevat die gevaarlijk kunnen zijn indien ze niet op de juiste manier worden verwerkt.

Per inwoner wordt er in het Vlaamse Gewest ongeveer 21 kg elektrische en elektronische apparatuur op de markt gebracht. In 2007 werd ongeveer 8,9 kg per inwoner ingezameld via het Recupel-systeem. Een deel van de overblijvende apparaten krijgt een tweede leven in Vlaanderen of gaat naar de detail- of de schroothandel. Een ander deel ervan wordt in het grijze en zwarte circuit opgekocht en gaat via zeehavens naar bestemmingen zoals Azië en West-Afrika.

Drie jaar voorbereidend werk heeft volgens de heer Daems geleerd dat Antwerpen een vrij belangrijke doorvoerhaven is voor illegale afvalstromen. Dat geldt in de eerste plaats voor afvalstromen uit buurlanden zoals Nederland en Duitsland, die niet alleen om redenen van de goede ligging via de haven van Antwerpen worden verscheept, maar ook omdat het een toegankelijke haven is voor dergelijke stromen.

In tegenstelling tot Rotterdam worden er in Antwerpen nog containers op een schip geplaatst voor de vervoersdocumenten volledig in orde zijn. Vaak worden deze documenten pas achteraf in orde gebracht. Of dit ook in Zeebrugge gebeurt, kan het lid niet met zekerheid stellen. Dit is deels een federale bevoegdheid, omdat het de douanediens betreft, maar ook het aantal personeelsleden van de Milieuinspectie dat uitvoer en doorvoer controleert, is erg beperkt in aantal. Een versterking van de controleinstanties dringt zich op.

Er werd uiteindelijk gekozen voor het daadwerkelijk volgen van een trafiek naar West-Afrika, maar het had ook Indonesië of een ander Aziatisch land kunnen zijn. Het lid verwijst naar de reportage die hierover werd getoond tijdens de uitzending 'Vranckx' op 7 februari 2009 op de VRT (Vlaamse Radio en Televisie) en de reportage van diezelfde dag in de krant De Standaard.

De heer Daems geeft in de commissie meer toelichting aan de hand van foto's die tijdens de reportage werden gemaakt. Begin januari 2009 vertrokken twee vrachtschepen vanuit de haven van Antwerpen naar één land van bestemming: Ghana. De vrachtschepen Julie Delmas en MSC Suez kwamen op 24 januari 2009 in de havenstad Tema toe. Beide schepen bevatten containers die door de federale milieu-inspectie als 'verdacht' werden gesignaleerd op het moment dat de vrachtschepen de haven van Antwerpen reeds hadden verlaten.

Met medewerking van de plaatstelijke milieu-inspectie, douane, veiligheidsdiensten en de rederij werd, na lang onderhandelen, in Tema een container geopend. Dat was nog nooit eerder gebeurd in Ghana. De Conventie van Basel en de Europese verordeningen zijn er niet gekend. De containers bevatten toestellen zoals koelkasten met verboden cfk's (chloorfluorkoolwaterstoffen), maar ook apparaten zoals televisietoestellen en radio's die kunnen worden hergebruikt en die eerst naar een tweedehandscircuit gaan. Uit stickers en dergelijke kon duidelijk worden opgemaakt dat er ook apparaten uit Vlaanderen bij waren.

De toestellen die niet kunnen worden hersteld en hergebruikt, worden door jonge mensen opgehaald en komen op dumpingplaatsen terecht. Wat daar gebeurt, tart volgens de heer Daems alle verbeelding. Jonge mensen en kinderen, soms ook kleine kinderen van vijf jaar en jonger, gaan met blote handen en zonder enige beschermende kledij deze toestellen te lijf, in de hoop nog iets te verdienen met de grondstoffen die in deze apparaten te vinden zijn, zoals metaal, lood, koper en aluminium. Dealers kopen die kleine hoeveelheden ter plaatse op. Vaak worden koelkasten met cfk's of computers met zware metalen, pcb's (polychloorbifenylen) en broomhoudende stoffen door deze kinderen in open lucht verbrand zonder enige bescherming en dat vlakbij woonwijken. De rookwolken zijn uiterst giftig. Ze bevatten onder meer dioxines en zware metalen en veroorzaken ernstige gezondheidsschade.

Loodbatterijen worden er door midden gezaagd en, op een vuur gestookt met kunststoffen en ander afval, opnieuw vloeibaar gemaakt om in een mal te worden gegoten. Dit is volgens de heer Daems totaal onverantwoord. De effecten van loodvervuiling op de hersenactiviteit van kinderen zijn ook al vastgesteld in Vlaamse Gewest, waar het nochtans in industriële productiemethodes gebeurt.

Uit stalen van slib op de dumpingplaats, meegebracht naar Vlaanderen voor analyse, blijkt dat er extreem hoge waarden aan zware metalen worden gevonden en hoge pcb-waarden. De aanwezigheid van dioxines kon wegens de hoge kostprijs niet worden geanalyseerd.

Op de foto's is ook te zien hoe een rivier dwars door het terrein loopt waar de goederen worden gedumpt. In de nabijheid ervan staat een sloppenwijk waarin duizenden, vooral jonge mensen wonen die verwachten op de stortplaats geld te verdienen of die hopen in de hoofdstad Accra naar school te gaan of er werk te vinden. Vlakbij het lozingspunt van de rivier in de zee wordt door jonge mensen gevestigd en enkele kilometers verderop is er een populair toeristisch strand, aldus de heer Daems.

1.2. Inhoud van het voorstel van resolutie

De heer Erik Matthijs licht de inhoud van het voorstel van resolutie toe. De indieners vertrekken van drie overwegingen, met name dat de controle op illegale trafieken vanuit de Vlaamse zeehavens kan worden verbeterd; dat de illegale praktijken onduidelijk zijn en onmiddellijk moeten worden gestopt; en dat snel ingrijpen aangewezen is wegens de gezondheidsschade die jonge kinderen in de ontwikkelingslanden kunnen oplopen.

Het voorstel van resolutie bevat aanbevelingen aan de Vlaamse Regering die de eigen bevoegdheden betreffen, maar er wordt ook aan de Vlaamse Regering gevraagd bij de federale regering en de Europese Commissie op maatregelen aan te dringen.

Bevoegdheden van het Vlaamse Gewest

Wat betreft de Vlaamse bevoegdheden wordt gevraagd de maximale samenwerking tussen de betrokken diensten na te streven met het oog op een degelijke controle van de potentiële afvalstromen naar ontwikkelingslanden. Daarvoor is een correcte inschatting nodig van de personeelsbehoeften die voortvloeien uit een gecoördineerd controle- en handhavingsbeleid. De personeelsbezetting moet daaraan worden aangepast.

De EVOA-verordening moet nauwgezet worden opgevolgd, bijvoorbeeld wat betreft de ambtelijke voor- en namelding van afvaltransporten of het lichten van bankgaranties na afloop van het transport. Bedrijven die de EVOA-richtlijnen niet respecteren, moeten worden gesanctioneerd.

Er moet een actief sensibiliseringsbeleid worden gevoerd om de burgers en bedrijven aan te zetten om de wettelijk voorziene inzamelsystemen voor AEEA te gebruiken.

De Vlaamse overheid moet ook actief deelnemen aan het Seaport Enforcement Network van het INECE (International Network for Environmental Compliance and Enforcement) voor het opzetten van een ondersteuningsprogramma voor ontwikkelingslanden om de kennis en inspectiecapaciteit te verhogen. Er wordt ook gevraagd een internationaal ondersteuningsprogramma uit te werken voor bodemsanering van stortplaatsen zoals in Ghana.

De Vlaamse Regering wordt gevraagd om nauwer toezicht uit te oefenen op de inzamelsystemen van elektrische en elektronische apparaten, met als doel verdachte tussenhandel maximaal te elimineren. De Vlaamse havenbedrijven moeten worden aangezet tot het uitwerken van een gedragscode om dit soort verdachte afvaltrafiek maximaal te ontmoedigen, samen met de reders die de Vlaamse havens aandoen.

Tot slot, wat de Vlaamse bevoegdheden betreft, wordt gevraagd de vernieuwende productontwikkeling (ecodesign, cradle-to-cradle enzovoort) maximaal te ondersteunen.

Federale bevoegdheden

De heer Matthijs geeft verder toelichting bij de vraag aan de Vlaamse Regering om bij de federale regering en het federaal parlement aan te dringen op bepaalde maatregelen.

Er moet worden aangedrongen op een verhoging van de inspectiecapaciteit (douane, scheepvaartpolitie, federale milieu-inspectie enzovoort) in de Vlaamse zeehavens inzake de doorvoer van afvalstoffen en op een systematische scanning van containers voor trafiek met een hoog risicoprofiel.

Er wordt gevraagd aan te dringen op meer middelen voor de federale milieupolitie om structurele en meestal internationaal georganiseerde milieucriminaliteit aan te pakken.

De slagkracht van de douane zou moeten worden versterkt door een gerichte milieup opleiding en het wegnemen van allerlei administratieve barrières, zoals de toegang tot de terminals. De juridische en technische know-how van de douaniers zou door een gespecialiseerde opleiding moeten worden vergroot.

De federale overheid zou voortaan geen toestemming meer mogen geven tot verscheping van containers die niet beschikken over geldige vervoersdocumenten en over de goedkeuringsdocumenten in het kader van de EVOA-verordening.

Er wordt tenslotte gevraagd aan te dringen op een versterking van de milieu-expertise binnen de parketten voor een snelle opvolging van ernstige milieucriminaliteit. De heer Matthijs hoopt in dit

verband dat de nakende inwerkingtreding van het Milieuhandhavingsdecreet tot een betere samenwerking met de parketten zal leiden.

Europese bevoegdheden

De heer Matthijs geeft tot slot toelichting bij de vragen aan de Vlaamse Regering om bij de Europese Commissie en het Europees Parlement op bepaalde maatregelen aan te dringen.

Er wordt gevraagd een eenduidige interpretatie vast te leggen over wat afval is en wat tweedehandsgoederen zijn (in het kader van de herziene kaderrichtlijn voor afvalstoffen en de herziening van de richtlijn betreffende AEEA).

De Europese Commissie en het Europees Parlement zou moeten overgaan tot een versterking van de producentenaansprakelijkheid en een brongerichte aanpak via productbeleid (minder schadelijke stoffen in de producten zelf) in het kader van de lopende herziening van de richtlijn betreffende AEEA en de richtlijn betreffende de beperking van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen in elektrische en elektronische apparatuur.

De indieners vragen verder een Europees Agentschap voor Milieu-inspectie uit te bouwen dat een eenvormig handhavingsprogramma in alle Europese zeehavens tot stand brengt.

De Europese overheid moet worden gevraagd ontwikkelingsprojecten zoals 'One Laptop per Child' of het XO-project (van ondermeer Google en Wikipedia) te ondersteunen om de digitale kloof tussen het Noorden en het Zuiden te overbruggen.

2. Bespreking

Mevrouw *Marleen Van den Eynde* ziet het als een gemiste kans dat naar aanleiding van dit voorstel van resolutie het havenbestuur van Antwerpen niet wordt gehoord. Bij de interpellatie van de heer Rudi Daems in de commissie werd reeds met een beschuldigende vinger naar de Antwerpse haven gewezen (*Hand. VI. Parl. 2008-09, nr. C133*) en dat gebeurt bij de toelichting van het voorstel opnieuw. Het zou nuttig zijn voorafgaand de betrokken instanties te horen, die weten met welke problemen ze op het terrein kampen en de knelpunten inzake douane, inspectie enzovoort kunnen aanduiden. Nu worden vanuit het Vlaams Parlement aanbevelingen geformuleerd zonder dat vertegenwoordigers van de Antwerpse haven op de beschuldigingen hebben kunnen antwoorden.

De heer *Patrick Lachaert* laat opmerken dat de aanbevelingen in het voorstel van resolutie algemeen

zijn geformuleerd en alle Vlaamse havenbedrijven betreffen.

Mevrouw *Hilde Crevits*, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, verwijst op haar beurt naar de eerdere interpellatie en vraag om uitleg in de commissie. De minister bevestigt dat het een algemeen probleem is, dat algemeen moet worden aangepakt. Het kan niet de bedoeling zijn één bepaalde haven te stigmatiseren.

De minister verwijst verder naar de actie die ze onmiddellijk heeft ondernomen. Er werd reeds een overleg op het kabinet met de verschillende betrokken instanties georganiseerd. Ten aanzien van Recupel werd in een vergadering benadrukt dat het organisme de in- en uitvoer moeten blijven controleren. Recupel zet ook een sensibiliseringsactie op touw om de mensen ertoe aan te zetten de geëigende inzamelkanalen voor afgedankte elektrische en elektronische apparatuur te gebruiken. Verder werd een schrijven gericht aan alle gemeentebesturen met de vraag in de gemeentelijke informatiebladen en folders nog eens duidelijk aan te geven op welke wijze men zich correct van AEEA kan ontdoen. Tot slot stelt de minister dat al een werkgroep werd samengeroepen om het samenwerkingsakkoord van 26 oktober 1994 betreffende de coördinatie van het beleid inzake in-, uit- en doorvoer van afvalstoffen te actualiseren. In april 2009 komt de werkgroep opnieuw samen en tegen 30 september 2009 zou er een uitgewerkt voorstel klaar moeten zijn. Om te verhinderen dat afgedankte apparaten onrechtmatig in de ontwikkelingslanden terecht komen, zijn er immers niet alleen inspanningen van het Vlaamse Gewest maar ook van de andere gewesten en het federale niveau nodig. De minister wil vanuit Vlaanderen niettemin een maximale bijdrage leveren aan het droogleggen van de illegale afvalstromen. De eerste maatregelen worden uitgevoerd en het overleg wordt voortgezet.

De heer *Rudi Daems* stelt dat het zijn bedoeling is het probleem van de illegale afvalstromen aan te pakken, niet een bepaalde haven te stigmatiseren. Er zijn getuigenissen van personen die afgedankte apparaten per vrachtwagen of per binnenschip van Rotterdam naar Antwerpen brengen omdat de haven van Rotterdam meer gesloten is voor dergelijke trafieken. Die getuigen willen anoniem blijven omdat ze hun job niet willen verliezen. De Antwerpse haven blijkt een belangrijke draaischijf te zijn. Daarmee is echter niet gezegd dat zich in Franse en Spaanse havens niet hetzelfde probleem kan stellen. De Antwerpse haven heeft volgens het lid zelf belang bij een verbetering van haar (internationaal) imago wat deze problematiek betreft.

Mevrouw *Sabine Poleyn* volgt in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,

Internationale Samenwerking en Toerisme het beleid inzake ontwikkelingssamenwerking op. Het lid zegt dat een van de frustraties van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking is dat bepaalde acties en maatregelen onvoldoende doorwerken in andere beleidsdomeinen. Dit voorstel van resolutie is een mooi voorbeeld van hoe ook vanuit andere beleidsdomeinen acties en maatregelen inzake ontwikkelingssamenwerking mogelijk zijn.

Mevrouw *Hilde Crevits* voegt eraan toe dat één van de knelpunten precies is dat er op zich geen bezwaar is tegen het uitvoeren van herbruikbare toestellen en tweedehands goederen naar ontwikkelingslanden. De instrumenten van het beleidsdomein Leefmilieu zijn beperkt omdat enkel kan worden opgelegd dat afgedankte apparaten, dus apparaten in de afvalfase, niet mogen worden uitgevoerd. De minister herhaalt echter dat ze volledig wil meewerken aan het droogleggen van illegale afvalstromen.

3. Stemming

Het voorstel van resolutie wordt aangenomen met 7 stemmen bij 3 onthoudingen.

De verslaggever,

Karlos CALLENS

De voorzitter,

Patrick LACHAERT
